

Motion till riksdagen 2017/18:1741

av **Olle Felten och Mikael Eskilandersson (båda SD)**

Säkra tillgången på kontanter i samhället

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kontanter ska vara ett giltigt betalningsmedel i hela Sverige och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kontanters roll som betalningsmedel bör lagregleras och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Riksbanken bör ges ett stärkt ansvar för kontanthantering och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bankerna ska påföras en skyldighet att hantera kontanter och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Under flera år har vi sett en utveckling i banksystemet, men också i handeln, som innebär att användningen av kontanter minskar i en allt snabbare takt. Bankerna vägrar hantera kontanter i många av sina bankkontor. Bankomater monteras bort. Kostnaderna för att använda kontanter ökar. Misstänklighöret av kontanta betalningar ökar.

I lag (1988:1385) om Sveriges riksbank anförs följande i 5 kap.:

5 kap. Sedlar och mynt

1 § Enligt 9 kap. 14 § regeringsformen har Riksbanken ensamrätt att ge ut sedlar och mynt. Fullmäktige skall bestämma utformningen av de sedlar och mynt som banken ger ut.

Sedlar och mynt som ges ut av Riksbanken är lagliga betalningsmedel.

Det finns alltså ett grundläggande skydd för kontanter som betalningsmedel i riksbankslagen. Inom handeln har det utvecklats ett ofog att försöka avtala bort rätten att betala med kontanter genom att affärsidkaren anslår ett enkelt meddelande vid ingången till sin butik, vilket har skapat viss förvirring kring vad som gäller. I konsumentköplagen (1990:932) slås följande fast i 3 §: ”3 § Avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i denna lag är till nackdel för köparen är utan verkan mot denne, om inte annat anges i lagen.”

Stödet för att avtala bort rätten att använda kontanter som betalningsmedel borde alltså ses som svagt. I flera domstolsutslag har också myndigheter tvingats ändra på beslut om att vägra ta emot kontanter, t.ex. Jämtlands läns landsting.

Riksbanken har ansvaret för att säkra ett stabilt betalningssystem i Sverige. Det innebär att man skall ansvara för att betalningsströmmarna skall kunna fungera i såväl fredstid som under mer oroliga förhållanden och i samband med olika typer av kriser på den finansiella marknaden. Kontanter utgör därvid en viktig komponent, som måste finnas för att säkra betalningssystemets tillförlitlighet i en situation då elektroniska betalningssätt slås ut, oavsett orsak.

Pengar skapas idag på olika sätt. Det många fortfarande ser som den väsentliga grunden för de pengar som finns i vårt samhälle är Riksbankens utgivning av kontanter. Men detta är endast en liten del av sanningen i dagens elektroniska värld. Pengar skapas också när Riksbanken köper t.ex. statsobligationer samt när bankerna finansierar sin utlåningsverksamhet. De senare metoderna har sedan länge gått förbi kontantutgivningen i värde och idag utgör kontanterna endast en bråkdel av den totala pengamängden i samhället.

Denna situation innebär att betalningssystemet lätt kan utsättas för stress som kan skapa stora problem. Ju mindre andel av den samlade mängden pengar som utgörs av kontanter, desto större blir denna risk, enkelt uttryckt. Det finns även andra typer av riskmoment i detta, men det lämnar vi till ett annat sammanhang.

Vi ser idag också en snabbt ökande trend i banksystemet att man på olika sätt försöker leda betalningsströmmarna bort från kontanter till elektroniska betalningssystem, vanligen genom att öka kostnaderna för kontanthantering eller på andra sätt göra kontanthantering krångligare. Det gör därför att bankerna tjänar pengar på att det sker. Det är en naturlig utveckling att bankerna agerar så, eftersom deras syfte är att optimera sin vinst. Problemet ligger inte där, utan i att regelverket tillåter att det sker.

Kontanter utgivna av Riksbanken är det enda betalningsmedel som är garanterat till sitt nominella värde. Det är också en utgångspunkt som är viktig, när det handlar om att säkerställa ett stabilt betalningssystem i Sverige. Riksbanken arbetar dessutom med en utredning om huruvida det skulle vara möjligt och lämpligt att ge ut en Riksbanksgaranterad e-krona, som komplement till fysiska kontanter. Det arbetet kommer dock att ta ett antal år och intill dess har bara fysiska kontanter denna uppenbara fördel i förhållande till mer eller mindre osäkra elektroniska betalningsmedel.

Regeringen bör därför snarast tillsätta en utredning som får i uppdrag att föreslå ett långsiktigt hållbart system för att säkra tillgången till kontanter i det svenska samhället. Det bör därför införas ett krav på banker och andra finansiella institut som vill verka i Sverige att acceptera kontanter i sin relation med kunderna, utan någon form av diskriminering i förhållande till elektroniska betalningsmedel.

Kontanter bör också stärkas som betalningsmedel i handeln. Det bör inte vara möjligt för en näringsidkare eller myndighet att vägra ta emot kontanter som betalningsmedel för utförda tjänster eller levererade varor. Den möjlighet som finns idag att genom ensidiga proklamationer, som juridiskt presenteras som "avtal", exkludera kontanter som betalningsmedel, bör avvecklas snarast möjligt.

Ändringarna får dock inte ske på bekostnad av säkerheten. Riksbanken bör därför ges ett stärkt ansvar för att det finns tillgång till erforderlig mängd kontanter i hela

landet och att säkerheten garanteras. För detta bör Riksbanken tillföras erforderliga resurser. Behovet av tilläggsresurser utreds i den ovan nämnda utredningen.

Olle Felten (SD)

Mikael Eskilandersson (SD)